

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 3. Propria sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

fatis. Si dicas non posse dari de potentia Dei absoluta materiam non indifferentem ad formas diuerfas producendas, id sanè sine fundamento contra communem sententiam negabis.

22 Secundò eandem sententiam aliter impugno. Potesť
Deus creare formam substantialem indifferentem, vt vniuer-
salis materis specie distinctis, & consequenter constituit
composita specie distincta, sicuti de facto gratia habitua-
lis, quæ est forma accidentalis indifferens est ad consti-
tuenda composita accidentalia specie distincta, quia in-
differens est, vt vniuerſa anima rationali, & Angelo, & est
compositum specie distinctum; quod resultat ex anima
rationali, & gratia, ab illo, quod resultat ex Angelo, e-
ademque gratia, composita enim ex diuersitate essentiali,
cuiuscumque partis essentialis, sicuti est subiectum, diuer-
sam sortiuntur essentiam: ergo ratio constitutiua materie
non consistit in hac indifferentia, quæ etiam formæ con-
uenire potest.

23 Dices, gratiam habituales semper constituere gratum
subiectum siue Angelum, siue rationale animum, ac
proinde per se esse determinatum ad eundem effectum
formalem subiecto prestandum. Contrà: diuersum gratum
constituitur ex gratiâ habituali, & animâ rationali, ac ex
eadem tribuit forma secundum subiectorum diuersita-
tem. Antecedens probô: gratum essentialiter dicit duo,
subiectum, & formam, vtrumque essentiale concreto, cuius
essentia ab vtriusque essentia, & vnione non distingui-
tur, ergo quodcumque illorum sit specie distinctum, com-
positum illam diuersitatem in se habebit, quia habet omnia
prædicata, quæ in illius partibus tam materiali, quam
formali includuntur: ergo ex diuersitate subiecti, quod gra-
tum denominatur, rectè infertur diuersitas huius concre-
ti, seu compositi grati: ergo diuersitas effectus formalis
prouenientis à forma, qui nihil aliud est, quam totum
compositum per illam constitutum.

24
compositum per illam constitutum.
Sapientissimi Magistri à nobis docuere, non esse de
essentia materia primæ virtutem receptivum formarum,
neque terminativum vniōis ad illam, sed tantum consti-
tutum per principium passivum operativum compositi, &
formam per principium activum earundem. Displacet
hæc sententia in primis, quia negat potentiam quam ha-
bet materia, vt formæ vniatur, esse de illius essentia, quod
falsum esse facile probō. Materia prima vt materia prima
formaliter sumpta est pars materialis compositi: sed pars,
vt pars essentialiter dicit ordinem ad totum componen-
dum, & ad illius compositionem, seu vniōem terminan-
dam altera comparte: ergo materia prima, vt materia pri-
ma essentialiter dicit respectum ad vniōem, virtutem-
que terminativam illius. Dicunt virtutem hanc commu-
nem esse materiae & formæ. Sed quid inde? animal com-
mune est homini, & equo: ergo non est essentialē equo;
malē inferes. Secundo assignabo terminabilitatem vniōis
propriam materiae, quæ formæ non sit communis.

25 Dispicit etiam constitutum materię assignatum, quod sic impugno: Anima rationis est principium passiuũ intellectuum, & volitionum: ergo non est proprium materię esse principium passiuũ operationum. Respondent intellectiões, & volitiões non esse operationes compositi, sed animarũ, ac proinde etiam si illarũ non sit principium passiuũ materia prima, dici potest principũ passiuũ operationum compositi. Contra: Animus rationalis, vt rationalis est, materię vnitur, vt ostendat Controuerſia prima de anima, & dum illi est vnitus exerceat operationes intelligendi, & amandi dependenter à materia; ergo sunt operationes totius compositi, siquidem proueniunt ab anima vt vnita materię, & vt constituite compositum, & dependenter à materia exercentur. Virgo: potentia intellectuã, quantumuis independens sit à materia, & propria sit animę, dicitur potentia totius compositi; ergo potiori ratione illius operationes dicuntur operationes compositi. Probo antecedens: essentia hominis est esse animal rationale: ergo rationale, quod formaliter dicitur potentiam ratiocinandi, est principium hominis. Quid enim proprius hominis, quàm illius essentia; ergo potentia intellectuã est propria hominis: ergo illius actus, qui maiorem dependentiam habent à materia. Neque refert rationale quod est essentia hominis dicere potentiam formalem, aut radicalem ratiocinandi: si enim potentia radicalis ratiocinandi, quę est ipsa anima, pro-

pria hominis dicitur potiori iure potentia formalis, quæ si à radicali distinguitur, est animæ superaddita, hominis potentia dici poterit. Mitto in opinione huius Magistri, quam ego defendo, non dari potentiam radicalem, sed animam esse potentiam formalem suarum operationum, nullâ aliâ potentia superadditâ. Rationem à priori doctrinæ quam tradidi subiicio. Totum nihil aliud est quam vtræque pars cum vniore, ac proinde nihil habet, quod non habeat ratione partium, cum quibus identificatur, & propter hanc identitatem, si anima potest intelligere, iure optimo dicitur hominem posse intelligere, si anima de factò intelligit, eadem ratione dicitur hominem intelligere, quia intelligit id, quod est identificatum cum homine.

Efto tamen, dicantur operationes compofiti, relique fenfationes materiales,& non operationes pertinentes ad potentiam, quæ in ftatu feparationis poteft operari: ex quo capite probatur fenfationes brutorum recipi in materia; & non in forma; nullum efficax apud huius ſententiæ patronos lego, & oppoſitam defendam Controverſiæ de Anima Punct. xvi. ubi dicam fenfationes materiales in compoſitis quorum forma eſt materialis, hanc tanquam ſubiectum inherentiæ reſpicere.

Recentiores alij ingenio acuti docuere, materiam primam dici subiectum, quia est radix impenetrabilis, & quia forma illi vnitur tanquam impenetrabilis radici illam materializanti, formam vero non esse radicem impenetrabilis, sed illam habere à materia. Multa occurrunt contra hunc dicendi modum. Primò, gratis dictum esse materiam primam, & non formam radicem esse impenetrabilis, quia impenetratio, seu quantitas sequitur prædicatum corporei, ita vt si daretur corpus simplex, quod non haberet materiam, neque formam, illud esset impenetrabile.

Secundo, in multis opinione, quantitas oritur a toto composito, & in illo accipitur, & etiam in materia recipiatur, adhuc sub lite manet, an producatur a materia, vel a forma. Demum etiam si in materia recipiatur, & producatur ab illa, forma ita exigit quantitatem, ut ad illius exigentiam, si forma virtutem actuum non haberet, Deus produceret quantitatem, quia forma corporea exigit tantum dispositionem quantitatem, & quia anima est actus corporis Phisici, & organici, & deorganizationem exigit, quae essentialiter includit quantitatem. Vltimò probabo Controuers. 5. non repugnare compositum essentiale constans materia, & formâ spirituali, quod neque ratione materiae, neque ratione formae esset impenetrabile.

§. III.

Propria sententia.

R Eiectis aliorum sententiis, alius superest nobis di-
cendi modus. Aſſero materiam formaliter dicere
partem eſſentialem compoſiti perfectibilem per aliam
compartment media vnione, formamque ex conceptu quid-
datiuo habere eſſe partem eſſentialem compoſiti, vel
naturā perfectibilem aliam compartment media vnione. Ea
conceptum materiæ, & formæ ſubſtantialis, explico
per ordinem ad compoſitum, ad quod vtraque primariò, & per
ſe ordinatur, & per virtutem terminatiuam vnionis di-
ſtinguam formaliter in materiā, & in formā, quia virtus ter-
minatiua vnionis in materiā reſpicit vnionem tanquam
extremum perfectibile, & de facto perfectitur per formam
mediā terminatiuæ actuali, ſeu mediā vnione. Virtus au-
tem terminatiua vnionis in formā reſpicit vnionem tan-
quam extremum perfectiſſimum, & de facto perfectiſſimum
materiā mediā terminatione actuali, ſeu mediā vnione ip-
ſius formæ ad materiā. Hucvſque tota antiquitas meam
ſententiam nobilitat. Eſt enim vix antiquior vox, materi-
am eſſe quid perfectibile per formam, & in hunc ſenſum
materiā quid informe appellabant, ita omnes Philoſophi
tam Peripatetici, quàm Platonici. Peripateticorum Dux
Ariſtoteleſ id tradit i. Phyſic. cap. i. text. 69. vbi materiā
primā quidpiam informe appellat i. de Generat. cap. 2.
text. 17. vbi ita dicit materiā primā eſſentiam in potentia
ſitam eſſe. Idem teſtatur Plato in Timæo, vbi materiā
primā gremium ſiue conceptaculum omnis ſpeciei, &
qualitatis expers appellat. Longum eſſe referre alios plu-
rimos ex antiquis apud quos idem loquendi modus ſem-
per inualuit, & inter Thomiſtas nihil frequentius, quàm
materiā

materiæ potentialitas, & perfectibilitas actuanda, & perficienda per formam. Voces apud multos inuenimus, quibus materiæ essentia significetur, quid tamen rei sub illis contineatur, profectò explicatu facile non est: id ego explicare conabor.

29

In primis suppono materiam intrinsecè, hoc est, secundum suam entitatem, & secundum suam prædicatam essentia non perfici per formam, neque formam per materiam, quia quælibet habet suam entitatem distinctam ab alia cum omni perfectione pertinente ad sui constitutionem. Suppono secundò formam non ordinari primariò ex se ad dandam materiæ perfectionem, vt ipsa materia perfecta sit, & propter ipsam materiam, aliàs forma substantialis non esset substantia, sed accidens, quidquid enim est propter aliud, quod ad illud supponitur rationem habet constitutionem accidentis, repugnantem cum constitutio substantiæ, quod est esse per se, hoc est, intentum esse propter se, & non propter aliud, quod ad ipsum opponatur. Tertiò suppono materiam & formam ordinari per se ad compositum quod nemo negabit, neque probatione indiget. Quartò suppono ex passionibus, & proprietatibus quasdam cõuenire composito ratione formæ, aliàs ratione materiæ, ratione formæ dicitur homo rationalis, & ratione materiæ dicitur corporeus. Vltimò suppono omnes proprietates, quæ tribuuntur toti composito, & illud denominant aliquo modo tribui cuiusque parti incluse in illo, licet immediatè ratione sui non conueniat, quod sic probo. Cùm dicimus *homo est rationalis* potentia ratiocinandi de aliquo inadæquatè distincto ab anima prædicatur, diuersæ enim sunt prædicationes istæ *anima*, seu *forma hominis est rationalis*, & *homo est rationalis*, aliquid enim additur ex parte subiecti cùm dicimus *homo est rationalis*, quod non est in hac prædicatione *anima est rationalis*, id verò quod additur est materia: ergo potentia ratiocinandi, quæ tantum conuenit homini ratione formæ, aliquo modo prædicatur de materia. Idè dico in hac prædicatione in qua dicitur homo est compositum materiale, in quo materialitas, prædicatur de toto composito, & consequenter de omnibus partibus, quas includit, quæ ab illo non distinguuntur, & tantum ratione materiæ, & non ratione animæ, quæ immaterialis est materialitas homini conuenit. Hæc omnia existimo certissima apud omnes esse debere.

30

Ex his infero, inter extrema, quorum neutrum ordinatur ad perfectionem intrinsecam alterius, qualia sunt materia, & forma, illud extremum, quod ratione alterius à se distincti habet nobiliora prædicata, & perfectiores proprietates quasi passiuè communicat, dici perfectibile ab altero, & per hanc rationem constitui in ratione materiæ. Illud verò, quod ratione sui habet in composito nobiliora prædicata, & ea quasi actiuè communicat alteri extremo, dicitur illud perficere, & per hanc rationem constituitur in ratione formæ, quæ est perfectio, & pulchritudo compositi, & consequenter alijs compartis, de quo modo supra explicato aliqua ratione dicitur quidquid de toto composito prædicatur. Cùm verò omnia composita substantialia vix prædicatum aliquod habeant ratione subiecti communis, quod non participant ratione alijs compartis, ratione cuius plura participat prædicata, quæ ratione subiecti communis non haberent, sit quod subiectum commune dicatur perfici ratione prædicatorum, quæ in toto participat ab altera comparte, ratione cuius participationis constituitur subiectum informationis, & per aliam compartem informatum, & compars alia cuius sunt propria prædicata, plura & nobiliora, quæ in subiecto reperiuntur, illius forma, species, pulchritudo, & perfectio, quæ totum, & alia compars in toto perficitur iure dicitur.

31

Rem declarabit exemplum: homo dicitur præsens, durans existens, relatus: hæc omnia prædicata æquè propria sunt materiæ, & formæ, sicut enim formæ proprior præsentia correspondet, sic materiæ & sic de omnibus de duratione, &c. dicitur potius videre, potius audire, intelligere, amare, se progressiuè mouere: Hæc omnia prædicata habet totum ratione formæ, quæ est principium illorum, illaque toti communicat in toto alteri comparti modo supra explicato. Dicitur materiale compositum, quod prædicatum habet homo ratione materiæ, quæ materialis est. Dicitur quantus per quantitatem superadditam, quæ forsitan æquè conuenit homini ratione materiæ, & ratione

formæ, propter rationes, quas n. 22. expendebam: Propter hanc rationem rationalis anima forma dicitur, & subiectum commune materia appellatur. Idem sentio in quocumque alio composito possibili, etiam si illius partes determinatæ sint ad mutuam vnionem, ita vt neutra possit alteri specie distinctæ vniri, sicuti de materia, & forma cœli plures sentiunt in quibus compositis extremum illud forma dicitur, quod nobiliora, pluraque prædicata toti communicat, & alterum quod pauciora, & ignobiliora, materia dicitur. In compositis accidentalibus aliter perfectio accidentalitatis formæ explicanda est, quod controuersia proximè venturà præstabo.

Totam hanc doctrinam confirmo ratione à priori desumpta ex natura partium essentialium compositi, quarum totum suum esse est ad totum componendum, quod præstant per communicationem propriæ entitatis, quam quasi toti tradunt per vnionem per quam sunt entitates totius: ergo materia, quæ per omnia prædicata intrinsecam, quæ in se habet, terminat vnionem ad formam, se totam, & omnia prædicata illius toti exhibet; formaque per mutuam terminationem vnionis, totam suam entitatem toti committit, in quo vtraque pars mutuò prædicata alterius participat, & per illa perficitur: ergo illa quæ absolute plura, & nobiliora prædicata ab alia passiuè communicat absolute per illam vnionem, tanquam per cau salitatem & per aliam compartem tanquam per formam perfectam euadet; alteraque, quæ quasi actiuè eadem prædicata communicauit suæ comparti in toto, perfectio totius, & suæ compartis dicitur ratione cuius species, pulchritudo, formaque compositi, & alterius compartis dicenda est.

Obijciens: sequi ex dictis quod si forma substantialis v.g. equi vniretur alteri extremo, nobiliori cum quo totum essentialitè constitueret, quod illud nobiliora prædicata toti adduceret, ex quo inferetur rationem partis formalis in forma equi intrinsecam non esse. Respondeo conditionalem esse veram, Sequelam verò falsam, quia implicat purificatio conditionis, forma enim equi tantum potest essentialitè vniri materiæ quæ de facto datur, & si alicui eiusdem speciei vniri posset, non ita ab hac differret, vt perfectionem equinæ formæ excederet. Sed demus possibile esse vnionem essentialem formæ equi ad aliud extremum perfectius formæ equinæ, tunc compositum illud esset specie distinctum ab equo, qui modò est, cuius pars materialis esset extremum illud, quod modò est forma equi, quia respectu illius compartis perfectioris perfectibile esset. Neque ex hoc inferetur rationem formæ extrinsecam esse, quia in illo casu hæc forma, quæ modò est forma equi, intrinsecè haberet rationem formæ in ordine ad hoc compositum, scilicet equum, & intrinsecè haberet rationem materiæ in ordine ad aliud, quod resuleret ex ipsa entitate, quæ modò est forma equi, & ex alia comparte essentiali, quæ plura, & nobiliora prædicata, secum asferret. Dubitabis, quid fieret si vnirentur duo extrema æquè perfecta, quorum vtrumque per se sumptum, tot, & æquè perfecta prædicata toti communicaret? Quod soluam Controv. 5. Punct. 4.

PUNCTUM IV.

De Appetitu materia ad formas substantiales.

In re purè metaphorica, quæ non nature regulis, sed tantum laxa quadam similitudine præscribi potest, facile cuique est iuxta proprium arbitrium rem componere, idè difficilior aliquid dicere, quod omnibus arideat. Præmittam nonnulla de appetitu, & deueniam postea ad specialem materiæ appetitum.

S. I.

Nonnulla de appetitu præmittuntur.

Appetitus, omni metaphorà seclusa, est actus volitiue potentia, quo fertur, & propendet in bonum sibi medià cognitione propositum: vnde appetitus tantum in viuientibus sensitiuis inuenitur, materialis in purè sensitiuis: spiritualis rationalibus: materialis, & spiritualis in homine, qui est viuens sensitiuum rationale. Ex his viuientibus per translationem actu appetitus de potentiis naturalibus dicitur